

DISSABTE 5 DE SETEMBRE, 19.30 h

Inauguració de l'exposició

Acte de presentació en el marc de la Festa Major d'Estiu

DIUMENGE 20 DE SETEMBRE, 11.30 h

Visita guiada a l'exposició

DIUMENGE 11 D'OCTUBRE, 11.30 h

Itinerari per la Santa Coloma de Josep Maria de Sagarra

DIVENDRES 16 I DISSABTE 17 D'OCTUBRE, 20 h, I DIUMENGE 18 D'OCTUBRE, 19 h, AL TEATRE LA COLMENA

Representació de l'obra *Paulina Buxareu* de Josep Maria de Sagarra, a càrrec de la Cía. La Colmena-Teatre

DIUMENGE 18 D'OCTUBRE, 11.30 h

Visita teatralitzada a l'exposició a càrrec de Joan Fernández, actor de la Cía. La Colmena-Teatre

DIMECRES 21 D'OCTUBRE, 19 h, AL MUSEU

Conferència “Josep Maria de Sagarra, de Santa Coloma als escenaris”, a càrrec de Gerard Guerra i Ribó, filòleg i crític de teatre

Sessió inaugural del club de lectura “Llegir el teatre” de la Biblioteca Central de Santa Coloma, enguany dedicat a la figura de Josep Maria de Sagarra

DIJOURS 22 D'OCTUBRE, 17.30 h, AL TEATRE LA COLMENA

“Teatre llegit de l'Aula” amb l'obra *L'hostal de la Glòria* de Josep Maria de Sagarra, a càrrec de l'Aula d'Extensió Universitària de la Gent Gran de Santa Coloma

DIVENDRES 30 D'OCTUBRE, 19.30 h, AL MUSEU

Espectacle “Festa d'estiuejants”, a càrrec de la Cía. La Colmena-Teatre

DIJOURS 5 DE NOVEMBRE, 19 h, AL MUSEU

Conferència “La petjada colomenca en la vida i en l'obra de Josep Maria de Sagarra”, a càrrec d'Agustina Rico, escriptora i gran coneixedora del llegat dels Sagarra a Santa Coloma

DIVENDRES 6 DE NOVEMBRE, 19.30 h, AL MUSEU

Recital poètico-musical de l'obra de Josep Maria de Sagarra, a càrrec de Somni'ts – SCE La Lira de Sant Andreu de Palomar

DIUMENGE 15 DE NOVEMBRE, 11.30 h

Visita teatralitzada a l'exposició a càrrec de Joan Fernández, actor de la Cía. La Colmena-Teatre

DIUMENGE 22 DE NOVEMBRE, 11.30 h

Itinerari per la Santa Coloma de Josep Maria de Sagarra

Museu Torre Balldovina
Plaça de Pau Casals, s/n
08922 Santa Coloma de Gramenet
Tel. 933 857 142
museutorreballdovina@gramenet.cat

Horari de l'exposició
De dimarts a divendres, de 17 a 20 h
Dissabtes i diumenges, d'11 a 14 h

Entrada lliure

Més informació:
<https://museu.gramenet.cat/>

Amb el suport de:

Exposició al Museu Torre Balldovina 05.09.2026—22.11.2026

La meua infantesa
hauria estat una manifestació ofegada, mutilada
i raquítica, sense la gran contrapartida rural de la nostra finca de
Santa Coloma de Gramenet durant els tres mesos d'estiu. La casa i el jardí que encara
existeixen en la mateixa forma que nosaltres els vàrem abandonar fa trenta-cinc anys, es troben
al marge de la carretera de Sant Adrià a Santa Coloma. Uns quatre-cents metres abans d'arribar al poble.
El que ha canviat és tot el paisatge i el clima d'aquells llocs. Perquè l'immens regadiu que era del meu pare
avui dia està urbanitzat completament i ocupat per la més lamentable de les arquitectures. La Santa Coloma
que jo he conegut era un poble típicament agrícola, com tants del Vallès, però a quatre passes de Barcelona, i
avui dia és una mena de suburbi babilònic, on amb penes i treballs es pot descobrir la reminiscència de les moltes
gràcies que tenia a començaments d'aquest segle. Nosaltres fèiem el viatge a Santa Coloma de dues maneres:
o bé en un faetó proporcionat pel senyor Jaume o bé agafant el carrilet de vapor que sortia de davant la caserna
de Sant Agustí i anava a Badalona, passant per Sant Adrià. Allí baixàvem i amb la tartana de casa arribàvem a la
finca. Després aquell carrilet es convertí en tramvia elèctric, i les comunicacions van ser més fàcils i més freqüents.
La posició de la nostra casa i el vastíssim jardí que la cenyia ens mantenia isolats i completament allunyats de la
vida del poble, que no compartíem i es pot dir que ignoràvem del tot. Fins per a anar a missa no havíem de moure'ns
de casa, perquè en el nostre oratori cada diumenge celebrava un capellà vingut de Barcelona. Ja he dit en aquesta
relació que Santa Coloma, a conseqüència del cólera de l'any 65, es convertí en la finca predilecta de casa. El meu pare,
precisament en els dies que jo arribava al món, hi estava fent grans obres, i em penso que devia ser a finals del 96 que
es donà per acabat el jardí, on hi havia esplanis de tota mena. Allà es construí amb ciment un enorme safareig, rodo amb
pretensió de llac poètic, de quatre metres de fondària, guarnit d'una alta barana de ferro, perquè no ens hi ofeguéssim,
i entre la fronda del país i la d'ultramar, i les intencions de prat artificial, feien la viu-viu, cascades, sortidors, gloriotes
i muntanyetes, tot arranjat dins l'estil de final de segle, però amb unes certes pretensions. Es va seguir el criteri botànic
d'acoblir els vegetals boscos, els de ribera i els típicament de jardí, es va fer una mena de riu d'obra de paleta amb
plantes aquàtiques, i fins s'arribà a portar de la finca de Valls una pesadíssima pica octogonal, de granit autènticament
aràbiga i probablement del segle X, que serví per a guarnir una placeta d'acàcies bola, amb una mena de brollador dintre
el gust dels gravats de la "Il·lustració artística". Una bona part del jardí era ocupada per l'hort, amb tota mena de fruiters
selectes, vinguts de qui sap on, classificats i reunits amb una rigorosa ciència hortícola, que al principi donaren un cert
resultat, però acabaren en plena olla, com gairebé tot el d'aquest país. A més del fruiterar, es disposà un pendent de terres
a soleli, on es plantà una vinya amb majoria de moscatells i paneses valencianes; raïms de penjar i de menjar en fresc.
El nostre jardí resultava un jardí nas on qualsevol amant de les delícies vegetals mataba la gana i on es podia jugar olímpicament a
lladres i serenos, perquè les distàncies no deixaven de ser considerables i els amagatalls infinits. La casa era una construcció generosa del XVIII, de planta
baixa i dos pisos. Edificats al voltant d'una torre de defensa del segle XI, la paret de la qual feia vint pams de gruix. Tot plegat tenia, i encara té, l'aire d'un castell, si es vol
capritxos, però no desproveït de delicats efectes. Dins les parets de la finca, allén del jardí, hi havia dues grans masoveries, i totes les dependències agropecuàries de la casa; dues quadres
amb una trentena de vaques, el corral de les cabres, el dels porcs i un estable amb sis o vuit cavalls pel cap baix. El galliner era imponent, i encara, unes gàbies a part servien de local a les
pintades o gallines de Guinea, als paons i a alguna parella de falsans. Així és que el que tancaven les parets, afegint-hi les terres més pròximes, on es feien farratges per al bestiar, amb
molt d'alfals, pastanaga, remolatxa i blat de moro, constituïa allò que se'n diu una granja agrícola amb tots els ets i uts. A la planta baixa de l'edifici principal,
era famós el celler amb tres dependències, una per a la feina de les veremes, amb els cups, les premses i la caldera d'aram, una altra, realment
espaïosa, per al vi corrent, i una de més petita per al vi ranci i el vinagre. Aquell petit món, vegetal, animal i humà, que
molt succintament he intentat descriure amb les paraules que precedeixen, voltat dels conreus, i dels canyars i les
salzedes que guanyaven espai a la sorra del Besòs, fou durant una colla d'anys la pedrera moral i poètica, d'on
jo vaig extreure material per a construir personalíssims castells imaginatius, en les hores de la infància i de l'ado-
lescència. El lector podrà comprendre perfectament les possibilitats de tota mena que a un infant —que acaba de
descobrir l'existència de les cames de les senyores— oferia aquella Arca de Noè, on, des de les dúctils granotes i
el nacrats espiadimonis fins a les enormes vaques prenyades, passant pels ànecs xafarders i pels escandalosos i
mudadíssims paons, tot ésser viu era una causa de badar la boca, d'espavilar el nas i d'afuar els ulls i, en definitiva,
d'anar desbrossant el rústic i primari camí intel·lectual, amb els sospirs de l'estupefacció o amb les ungles de la
malícia. L'anada a «la torre», acostumava a produir-se després de Sant Joan, perquè a la Riera del mateix nom, veïna
de casa, s'hi feia una gran fira, que jo no em deixava escapar. Aleshores Sant Joan era festa de precepte i la fira tenia
el seu gruix. Posar la casa d'estiu no era com posar-la d'hivern, però també oferia alguna sorpresa. En desaparèixer
cortines, catifes i estores, tot semblava més grandíol i tot ressonava. Venien aleshores els preparatius dels baguls,
atàpels del que emigrava per tres mesos, i les compres de tot el necessari per als vèlls de l'estiu: els baguls eren
monstres estàtics amb les grans boques obertes, i els paquets de les botigues eren el misteri i la llusió,
i, en aquelles circumstàncies, la nostra severíssima casa del carrer de Mercaders romania, amb el
batibull de la marxa, una mica en mànegues de camisa i bon tros amb les cames enlaire. L'èxode
estival es feia per etapes. Primer desapareixia una part del servei a preparar l'arribada dels amos
i portant les gàbies dels ocells més delicats. A primera hora de la tarda apareixia el carro de
Santa Coloma, disposat a carregar els baguls, les gàbies restants i tots els estris necessaris
per a la marxa d'una família com la nostra. A mesura que la situació s'anava aclarint, es
realitzaven els actes de darrera hora. Ja abans de dinar se n'havia produït un d'im-
portantíssim: la vinguda d'una dona de la Sabateria Simon del carrer dels Banyes,
amb una carretada de sabates de totes mides destinades a una colla de peus. La
cerimònia d'emprovar les sabates tenia els seus moments d'emoció; sempre hi
havia una costura cruel, un taló desafinat o un ull de poll que feia el ximple,
per a allargar la situació i donar-li un colorat dramàtic. Una altra feina
important era la compra dels barrets de palla pel sol, que també ens
duien a domicili, i amb allò només ens podíem queixar de les
gomes que ens oprimien el sotabarba, o de
la copa que no ens acabava
d'entrar.

SAGARRA TORNA A SANTA COLOMA

EL LLEGAT DE LA FAMÍLIA SAGARRA A SANTA COLOMA

És una gran satisfacció presentar-vos l'exposició «Sagarra torna a Santa Coloma», una mostra que ens ofereix l'oportunitat de retrobar-nos amb una part valuosa de la història de la nostra ciutat i dels seus vincles amb la família Sagarra.

A finals del segle XIX i començaments del XX, Santa Coloma —encara amb un marcat caràcter rural— va ser lloc d'estiueig, de convivència i d'inspiració pels Sagarra. Aquella vila, tan diferent de l'actual però present encara en la nostra memòria col·lectiva, forma part també de la trajectòria d'una de les nissagues més destacades de la cultura catalana.

A través de documents, fotografies i objectes, l'exposició ens convida a fer un viatge al nostre passat més recent i a comprendre millor com ha evolucionat la ciutat al llarg del temps. Preservar i difondre aquest patrimoni és una manera de reforçar la nostra identitat col·lectiva i de transmetre a les noves generacions el valor de la memòria i de la cultura.

Amb aquesta iniciativa fem tornar, simbòlicament, Sagarra a Santa Coloma. Ho fem reivindicant una història compartida que ens enriqueix i que reafirma el nostre compromís amb la conservació del patrimoni, la promoció de la cultura i la construcció d'un municipi orgullós del seu passat.

Us convido a gaudir d'aquesta exposició i a deixar-vos sorprendre per un capítol de la nostra història que, avui, recuperem i compartim amb tots i totes vosaltres.

Mireia González Sáez

Alcaldessa de Santa Coloma de Gramenet

SAGARRA TORNA A SANTA COLOMA

La família Sagarra té vincles amb Santa Coloma des del segle XVIII, però és en el tombant dels segles XIX i XX que, gràcies a les seves estades estiuenques a la torre Balldovina, coneguda també com a torre Sagarra, hi deixa una empremta indeleble.

L'historiador Ferran de Sagarra va reformar la torre Sagarra per fer-ne una casa d'estiueig i va participar en el descobriment del poblat ibèric Puig Castellar, mentre que Ignasi de Sagarra va estudiar els ocells i les papallones del poble. Va ser, però, l'escriptor Josep Maria de Sagarra qui va deixar per escrit la relació de la família amb Santa Coloma. Les vivències, les emocions i el descobriment de la natura, les persones que va conèixer, els hàbits, la gastronomia i les formes de vida van quedar reflectits en un capítol de les seves *Memòries*: el dels estius de la seva infantesa a la torre Balldovina. Amb una prosa riquíssima i amena, l'escriptor rememora imaginativament la realitat de la família Sagarra a començament del segle XX.

És precisament a través de nombroses cites extretes d'aquestes *Memòries* que es construeix el relat de l'exposició «Sagarra torna a Santa Coloma». Les paraules de Josep Maria de Sagarra que acompanyen el recorregut expositiu permeten conèixer la seva família, la seva obra en el context de la literatura catalana de la primera meitat del segle XX i el llegat de la família Sagarra a Santa Coloma de Gramenet.

LA FAMÍLIA SAGARRA A SANTA COLOMA

«(...) la nostra torre de Santa Coloma es convertí en el lloc de repòs i d'estiueig preferit, i el meu pare fou qui la vestí després de tot allò que la va fer amable».

JOSEP MARIA DE SAGARRA, ESCRIPTOR

«(...) quan vaig escriure per als infants de les escoles de Catalunya un llibret que titulava *Els ocells amics*, obeïa, amb aquell títol, a una íntima veritat; perquè els ocells han estat per a la meua efusió, uns grans amics. Absurds, raríssims, estranys i esquerps amics, però d'una qualitat més fina, més aguda i més persistent que molts d'aquells altres amics; dels que duen coll i corbata i enraonen i pensen».

LA SANTA COLOMA DELS SAGARRA

«Aquell petit món, vegetal, animal i humà, que molt succintament he intentat descriure amb les paraules que precedeixen, voltat dels conreus, i dels canyars i les salzeredes que guanyaven espai a la sorra del Besòs, fou durant una colla d'anys la pedrera moral i poètica, d'on jo vaig extreure material per a construir personalíssims castells imaginatius, en les hores de la infància i de l'adolescència».

Retrat d'estudi de l'escriptor Josep Maria de Sagarra, 1929-1930

© Gabriel Casas i Galobardes
Arxiu Nacional de Catalunya,
fons Gabriel Casas i Galobardes

